

Waardzegger

In dit nummer:

- Het jaar van de boerenzwaluw
- Orchissen in de HW
- Uitspraak Raad v. State
- Peilberoep Westerse Polder
- Slagpennen voor clavecimbel bouwers
- Uitgelicht: werk in water
- Waarnemingen
- 't Landschap en ik
- gezocht: uilofiel

Herfst 2011

HWL

Hoekschevaards Landschap

Colofon

Waardzegger, een uitgave van
Hoekschewaards Landschap (HWL)
Vereniging voor behoud en ontwikkeling van
natuur en landschap in de Hoeksche Waard
Verschijning: ieder kwartaal
ISSN 2212-1749
Oplage: 1.750

Lidmaatschap € 20,00 per jaar

Ledenadministratie HWL

postbus 1080
3260 AB Oud-Beijerland
ledenadministratie@hw1.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11 Oud-Beijerland
telefoon: 0186 621 888
Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff
kantoor@hw1.nl

Openingstijden:
Dinsdag t/m vrijdag 10.00 tot 17.00 uur
Zaterdag en Zondag 12.00 tot 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c Numansdorp
Telefoon: 0186 653 512
Beheerder: Cees Mesker 06 - 12 966 131
redactie@nationaallandschapcentrum.nl

Openingstijden:
Dinsdag t/m zondag 12.00 tot 17.00 uur

HWL en NLC op Internet:

www.hw1.nl
www.nationaallandschapcentrum.nl

Dagelijks Bestuur

Joost Kievit (voorzitter)	078 673 1522
Jan van Alebeek (secretaris)	0186 619 379
Guus van der Pal	0186 673 705
(penningmeester)	

IN DIT NUMMER:

- Het jaar van de boerenwaluw
- Orchissen in de Hoeksche Waard
- Uitspraak Raad van State dl 1
- Pollberoep Westerse Polder
- Uit de digitale persberichten
- Uitgelicht: werk in water
- Waarnemingen
- Uitspraak Raad van State dl 2
- 't Landschap en ik
- Op Natuurpad
- Gezocht: Uilofiel
- Prikbord:
Abonnement op persberichten
Aankondiging symposium

Achterblad: excursieprogramma

Foto's voorblad:

Jan Plaisier

Redactie:

Aad Bruijnzeel
Hanny Willemstein
Jan Plaisier
Iris van der Vlerk (eindredactie)
Tel. 076 564 99 99

Winter Waardzegger:

Sluitingsdatum kopij
13 november

Aanleveren kopij

Als aparte bijlage ('attachment') bij een e-mail. Bij voorkeur in Word naar:
redactie@hw1.nl

Drukke r i i
Vanderstoep bv
Tel.: 078 674 11 88 – E: vdstoep@tiscali.nl

HET JAAR VAN DE BOERENZWALUW

Jannie Dam

Dagen loop ik al in de lucht te kijken of ik de eerste boerenzwaluw zie. Te weten dat 1 zwaluw nog geen zomer maakt, verheug ik me elk jaar op hun komst. Ik vind het fascinerend dat zo'n vogel helemaal vanuit Midden Afrika naar Nederland vliegt.

Sommige trekken de Sahara over andere volgen de kustlijn om vervolgens via Gibraltar, de Pyreneeën over Frankrijk richting Nederland te vliegen waar ze terug komen om te broeden op de plaats waar ze zelf geboren zijn of directe omgeving. Tijdens de trek lopen ze veel gevaar om te worden gevangen. Of door barre weersomstandigheden worden overvallen tijdens hun tocht van wel 6000 km. 1 op de 5 komt slechts terug.

Zo zag ik dus op 30 maart de eerste zwaluw. Daar we op een boerderij wonen met vee en er dus altijd veel vliegen zijn, voelen ze zich wel thuis. Ieder jaar broeden er wel een 15 – 20 paartjes.

Boven de stal van het jongvee maken ze prachtige nesten van een mengsel van strootjes vermengd met klei en water tegen de balken. Vaak wordt het oude nest opgeknapt als er niet teveel mijten inzitten. Gemiddeld leggen ze 5 eieren die gedurende 20 dagen bebroed worden, de ouders vliegen af en aan om de jongen te voeden met insecten. Al na 20 dagen verlaten de jongen het nest.

Ze worden de eerste tijd nog wel gevoed, en komen alleen nog 's nachts op het nest daarna moeten ze zelfstandig door het leven. Snel daarna heeft moeder alweer een ei gelegd voor het 2e broedsel. Soms broeden ze 3 nesten uit. De jongen staan bloot aan vele gevaren, zowel vanaf de grond (kat) als de lucht (roofvogel).

Zo heb ik dit jaar hier in de stal een stelletje gevolgd. Na aankomst gaan ze snel het nest herstellen en bouwen ze er een randje bovenop. Omdat het voorjaar erg droog was, hielp ik de zwaluwen door op het erf een nat plekje te creëren met wat grond en strootjes zodat ze toch aan het nest konden werken.

.De ouders vliegen af en aan om de hongerige bekjes te vullen met vliegen en andere insecten. Ze groeien hard en al gauw wordt het dringen in het nest.

Als ze zover zijn dat ze het nest verlaten moeten ze goed opletten de eerste dagen blijven ze nog elders in de schuur en worden volop gevoerd.

Later gaan ze naar buiten, maar dan komt de valk die ook weet dat er jongen zijn die nog niet zo behendig zijn en pikt er 1 tussenuit. Want ook hij heeft jongen die hongerig zijn. Elke dag hoor ik de paniekroep van de zwaluw en jawel, daar is hij weer. In de nabije omgeving staan 4 valkenkisten, dat is veel. De natuur is mooi maar hard. Zo zijn er helaas van het nest van 6 maar 2 jongen overgebleven, dan is het nog de vraag of die het overleven om volgend jaar terug te vliegen naar hun geboorteplaats om zelf daar te broeden.

Ondertussen is moeder weer aan het volgende legsel begonnen. Begin augustus vliegt het 2e broedsel uit, ze komen alleen s nachts nog naar het nest, het is slecht weer voor ze. Veel regenbuien en lagere temperatuur. Dit jaar hebben ze geen 3e broedsel gelegd.

Wanneer ik in de winter door de koeienstal loop denk ik aan mijn zomergasten en hoop dat het weer gauw voorjaar wordt. Foto's Jannie Dam

ORCHISSEN IN DE HOEKSCHEWAARD

Rini Huisman

In de winter koop ik tegenwoordig vaak een gekweekte Orchidee. Soms zet ik er een op de vensterbank maar meestal zet ik hem in een grote langwerpige glazen vaas op de grond. Ik geniet van de prachtige bloemen waarvan je weken, soms wel maanden achter elkaar plezier kan hebben.

Ik vind het leuk als een Orchidee later nog eens bloeit. Op een kaartje bij één van de Orchideeën, las ik dat hij na 6 maanden wel weer zou kunnen bloeien. Dat gebeurde toen ik de uitgebloeide tak boven een oog afsneed, zoals op het kaartje vermeld werd en ik de Orchidee tot hij weer ging bloeien weinig water gaf. Bij de orchideeën, die in de natuur staan, is het een ander verhaal. In Nederland bloeien de meeste soorten tussen begin mei en eind juni. Wilde orchideeën staan ook maar ongeveer een week mooi in bloei, in tegenstelling tot

de gekweekte orchideeën en kunnen daarna niet nog eens in bloei komen. Omdat ze vaak een onopvallende kleur hebben, vallen ze niet op tussen het gras en de andere wilde planten en moet je echt naar ze op zoek, hoewel ze wel vaak op een plek staan waar het niet al te hoog en dicht begroeid is.

Al enige jaren fotografeer ik de wilde planten die ik vind. Ik heb daarvoor een digitale camera gekregen. Als ik de hem op macro zet, kan ik mooie foto's maken van wilde planten maar het heeft even geduurd voor ik zo ver was. Al gauw kwam ik er achter dat de wind een flinke spelbreker kan zijn om een plant goed op de foto te krijgen en ik merkte dat ook licht en afstand een grote rol spelen.

Dit plantenwerkgroep seizoen heb ik onder andere foto's gemaakt van drie prachtige orchissen, zoals de wilde soorten heten, die ik in de Hoekschewaard fotografeerde.

De eerste was de Rietorchis.

Deze bloeide al vroeg, eind mei. Je vindt hem vrij makkelijk tussen het nog niet zo hoge gras en andere wilde planten om-

dat de bloemen roodpaars van kleur zijn. Op de foto is duidelijk te zien dat de afzonderlijke bloemen prachtige tekeningen hebben. Deze Orchis voelt zich thuis op vochtig grasland, in het moeras en in duinvalleien.

De tweede orchis die ik vond, was de Bijenorchis.

Ik wist waar ik er een paar kon vinden, dat viel echter nog helemaal niet mee. Ik wilde net, na twintig minuten zoeken, de moed opgeven toen ik me zuchtend nog maar eens half omdraaide (waarom zie ik er nu niet een?) en ik vol verbazing toch een Bijenorchis zag staan.

Ik was al vier keer langs die zelfde plek gelopen! Hij was nog zo bijzonder mooi, net in bloei! Het was begin juni. Later vond ik op aanwijzing, nog een hele groep Bijenorchissen op een andere plek. De bloemen van de Bijenorchis staan vrijwel naar één zijde gekeerd en hij heeft zijn naam te danken aan het heel bijzondere kleurenpatroon van de lip van de bloem. Hiermee bootst de plant het achterlijf van een bij na om zo bijen en andere insecten naar haar bloemen te lokken voor bestuiving, hoewel

meestal zelfbestuiving plaats vindt. De bloeiperiode loopt van midden juni tot midden juli, je kan hem vinden op droog grasland met open struikgewas en in de duinen en alleen op kalkrijke grond. De laatste orchis, de Moeras wespenorchis, vond ik half juni.

De bloeitijd loopt van juni tot augustus. Bijzonder is dat de lip met zijn gegolfde rand een ideale landingsplaats voor bestuiversbijen, wespen en vliegen vormt. Met hun korte zuigsnuit kunnen ze gemakkelijk bij de honing komen die op het achterste lid van de lip wordt afgescheiden. Moeras wespenorchissen komen o.a. voor in moerassen, duinvalleien en drassige hooilanden en moeten ook een kalkrijke bodem hebben. Hoewel de meeste Orchissen tussen begin mei en eind juni bloeien, zijn er ook soorten die tussen juli en september in bloei komen. Een paar weken geleden heb ik drie mooie Brede wespenorchissen gefotografeerd in de omgeving van Lemele (Overijssel).

Ik ben nog even terug in mijn herinneringen gegaan. Wanneer vond ik mijn eerste Orchis ook al weer? Ik heb het opgeschreven in mijn eerste flora die, nu bijna versleten, nog maar af en toe gebruikt wordt.

Het was in augustus 1991, het was een Brede wespenorchis. We hadden er bijna onze tent bijna op gezet! We kampeerden toen een paar dagen zonder kinderen op een kleine camping op de Veluwe.

In de stand die onze planten werkgroep ingericht had op de plattelandsmarkt dit jaar trok de poster met alle in Nederland voorkomende orchissen veel aandacht. Verbaasd waren veel men-

sen over de hoeveelheid orchissen die in de Hoeksche Waard voorkomen. Er was veel herkenning. Iemand zei dat hij een bloeiende orchis in

Heinenoord had gezien en er was zelfs iemand die eens een orchis in haar achtertuin had.

Wie nieuwsgierig is geworden naar orchissen in Nederland kan de orchideeëntuin in het Gerendal in Zuid Limburg bezoeken. Ieder jaar is de tuin tijdens de bloeitijd geopend van begin mei tot eind juni. Een bezoek is ook heel goed te combineren met een wandeling door het Gerendal. Er is genoeg over dit dal te vinden op internet.

UITSPRAAK RAAD VAN STATE ...

over het

Regionaal Bedrijventerrein

Jan Prince

Op 22 juni jl. heeft de Raad van State uitspraak gedaan over het beroep dat HWL had aangespannen tegen het bestemmingplan Regionaal Bedrijventerrein Hoeksche Waard. Het beroep van HWL is ongegrond verklaard. Wat was de motivatie van de Raad van State en wat zijn de mogelijke gevolgen van deze uitspraak voor verdere ontwikkelingen in het nationaal landschap Hoeksche Waard

Foto: de eerste bomen zijn aangeplant in de groen-blauwe zone.

Waar ging het ook al weer over?

Het plan voor het regionale bedrijventerrein is al weer bijna 10 jaar oud.

De gemeenten in de Hoeksche Waard besloten om de uitbreiding van lokale

bedrijfsterreinen te beperken en de groei te concentreren op een gezamenlijk bedrijventerrein. De omgeving van de Boonsweg bleek het meest voor de hand liggend, dit mede gezien de planvorming voor het bovenregionale bedrijventerrein.

Hoewel HWL zich altijd kritisch opstelt bij ontwikkelingen in het landelijke gebied en het belang van natuur en landschap voorop stelt, vroeg deze ontwikkeling om een afgewogen benadering. Uitbreiding van bedrijfsactiviteiten werd als noodzakelijk gezien om de Hoeksche Waard vitaal te houden.

Concentratie van bedrijven op één locatie in plaats van verspreid over de Hoeksche Waard had, landschappelijk ge-

zien, voordelen. HWL was geen voorstander van deze ontwikkeling maar wilde zich daarom ook niet negatief opstellen.

Wel bepleitten we dat het terrein landschappelijk behoorlijk zou worden ingepast, dus omzoomd met veel groen en met geleidelijke overgangen tussen de bedrijven en het omringende landschap. Ook zou het verloren gaande land-

schap in voldoende mate gecompenseerd moeten worden. Van dit alles was, naar onze mening, echter weinig tot niets terug te vinden in het bestemmingsplan.

Lees verder op blz 14.....

PEILBEROEP WESTERSEPOLDER

Martijn Verweijen

In 2009 legde het waterschap De Hollandse Delta (WSHD) een aantal ontwerp peilbesluiten ter visie. Eén ervan betrof de Westersepolder, dat zich aan weerszijden van de oprit van de A 29 naar de Haringvlietbrug bevindt.

HWL was vooral geïnteresseerd in het agrarisch gebruikte westelijke deel. Al jaren maakt HWL zich zorgen over de peilen in de watergangen in het agrarisch gebied. Vooral in sloten en secundaire watergangen staat doorgaans te weinig water om een goed onderwaterleven mogelijk te maken. In de primaire watergangen (de kreken en de grotere koppelstukken) is de situatie een stuk beter.

Daar is de afgelopen 20 jaar veel gedaan aan het op juiste diepte brengen van het natte profiel en het aanbrengen

van natuurvriendelijke oevers.

In het eigen Waterbeheerplan geeft WSHD zelf aan, dat een goede water kwaliteit alleen haalbaar is bij 50 cm diepte in de sloten en 1 m diepte in de grotere watergangen. HWL verwacht dan ook dat WSHD er alles aan doet om de gewenste waterdiepten op welke manier dan ook planmatig te realiseren..

De Europese Kaderrichtlijn Water(KRW) doet daar nog een schepje bovenop. Het streven naar een goede waterkwaliteit is wat de KRW betreft niet slechts een inspanningsverplichting, maar zelfs een resultaatverplichting. HWL heeft het ontwerp-peilbesluit Westersepolder dan ook vanuit die optiek bekeken en zich daarbij de vraag gesteld of WSHD moeite heeft gedaan er bij dit nieuwe peilbesluit zoveel mogelijk uit te slepen voor de waterkwaliteit.

Het peilbesluit leert dat een peil gehanteerd zou worden van - 130 cm NAP.

De maaiveldhoogten in de polder variëren van - 10 cm NAP tot + 50 cm NAP. In de laagste delen van de polder

heb je dus te maken met een drooglegging van 120 cm. Drooglegging is het hoogteverschil tussen de insteek (de rand van de sloot) en het waterpeil in de sloot. Instelling van dat peil zou betekenen, dat in grote delen van de polder te weinig water in de waterlopen zou staan. 58% zou onvoldoende water hebben, 23% zou droog staan.

Metingen van WSHD zelf wijzen uit, dat er bij voortduring teveel stikstof en fosfaat in het water zit. Door de geringe waterdiepte is het zelfreinigend vermogen nihil. In de zomer wordt het water snel te warm, hetgeen zuurstofarmoede veroorzaakt, in de winter bevriest het water te snel. Moeilijke omstandigheden voor een goed planten- en dierenleven. WSHD erkent dit in de eigen beleidsstukken.

HWL is van mening dat gezien de gehanteerde droogleggingen er ruimte is om meer water in de sloot toe te laten. Dat kan. In kleigebieden zijn de richtlijnen m.b.t. drooglegging voor de akkerbouw 90 cm tot 125 cm en voor grasland

80 cm tot 95 cm. De laagste delen van de Westerse polder (waar vooral grasland is) kennen een drooglegging van 120 cm. Dat betekent, dat er best ruimte is voor een hoger waterpeil, zonder nu direct (in de sloten) naar 50 cm diepte te gaan. Deze zienswijze diende HWL in bij WSHD. Dijkgraaf en heemraden honoreerden de zienswijze echter niet. Daarop maakten wij bezwaar bij de toezichthouder de provincie Zuid-Holland. De provincie Zuid-Holland stelde zich op achter WSHD. Het waterschap had de juiste procedures gevolgd en zich gehouden aan het beleidskader van de provincie. Er bleef toen niets anders over dan in beroep te gaan bij de rechtbank. In de visie van HWL deed WSHD in de praktijk te weinig met de uitgangspunten van het eigen beleid zoals vastgelegd in het Waterbeheerplan.

WSHD had in de Westerse polder in ieder geval een poging kunnen doen om wat hogere peilen in te stellen en wellicht hier en daar watergangen kunnen uitdiepen.

De rechter oordeelde echter dat de provincie terecht goedkeuring had gegeven

aan het peilbesluit Westerse polder van WSHD.

Het waterschap had de juiste afwegingen gemaakt en was in alle redelijkheid tot het besluit gekomen. Het peilbesluit was niet in strijd met het recht of met het algemeen belang. Er was terecht rekening gehouden met de agrarische functie van het gebied. In de laagste delen zouden gronden bij overvloedige regenval wellicht tijdelijk te nat kunnen worden bij een hoger peil. Verder liet de rechter het argument van WSHD meewegen, dat het peil in een eerder stadium al een keer verhoogd was (= hele jaar door – 130 cm i.p.v. `s winters – 150 cm en `s zomers – 130 cm), dat de drainage daarop aangepast was en dat het nog te vroeg was om nu al te zeggen dat die geringe winterverhoging onvoldoende effect zou hebben.

Volgens de rechter is het peilbesluit is dus niet in strijd met het algemeen belang. De vraag is of dat zo is. Het algemeen belang in de polder is o.i. het hebben van chemisch en biologisch goed water. Het water is er niet alleen als eigendom van en productiemiddel voor de landbouw. Het is van ons allemaal. Het particulier belang dat bij eventueel hoger peil geschaad zou kunnen worden in geval van tijdelijk te lage drooglegging door zware neerslag lijkt erg beperkt te zijn. Het betreft immers

slechts tijdelijk een klein deel van de polder. WSHD kon niet aangeven hoe groot de schade zou zijn. Men spreekt alleen van een minder optimaal agrarisch gebruik. Hamvraag in deze is of een groot algemeen belang moet wijken voor een klein particulier belang. Anders gezegd is het de vraag of je peilen zo moet instellen, dat ook de aller laagste delen van polders optimaal agrarisch gebruikt kunnen worden ook als de waterkwaliteit daardoor geschaad wordt.

De rechtbank vindt van wel. En de KRW dan? Deze bepaalt, dat de lidstaten hun watersystemen in 2015 op orde moeten hebben. Bij uitzondering kan uitstel tot 2021 verkregen worden. In zeer uitzonderlijke gevallen krijgt een land nog de tijd tot 2027. Het lijkt erop dat in de hoofden van beleidsmaker vooral dit laatste jaartal is blijven hangen.

UIT DE DIGITALE PERSBERICHTEN

Redactie, Iris van der Vlerk

Ook de redactie is geabonneerd op de digitale persberichten nieuwsbrief van HWL. Soms springt er eentje uit die extra aandacht trekt.

Al enige jaar geleden bereikt ons (HWL) via via de vraag of wij slagpennen van mantel- / zilvermeeuwen hadden. Deze werden (en worden) gebruikt om de klavecimbel te laten spelen. In tegenstelling tot de piano (die werkt met hamertjes) worden de snaren van de klavecimbel door veren in beweging gebracht (plokken).

Voor het restaureren van deze snaarinstrumenten zijn deze veren dus erg belangrijk. In de loop van de jaren hebben we dit "Centrum voor Oude Muziek & Dans" meerdere malen aan een aardige bos slagpennen kunnen helpen. Als tegenprestatie kregen we steeds een gift. Zo zijn beide organisaties er bij gebaat en is er een mooie samenwerking op gang gekomen.

Echter nu zijn de veren weer bijna op en kwam dus een hernieuwd verzoek om slagpennen van deze meeuwen. Dus voor de mensen die de komende tijd langs het strand of elders lopen en slagpennen (de paar grootste veren van de vleugels) vinden, zouden ons maar ook het "Centrum voor Oude Muziek & Dans" een groot plezier kunnen doen door die af te geven

Dat kan bij:
NBC Klein Profijt in Oud- Beijerland
di. t/m vr. van 10:00 tot 17:00 uur
in het weekend van 12:00 tot 17:00 uur
Nationaal Landschapcentrum
Numansdorp.
di. t/m zo van 12:00 tot 17:00 uur
Alvast bedankt namens ons en de klavecimbelbouwer.

"UITGELICHT"

Werk in water!

Marianne van der Waal

Bij HWL houdt een groot aantal werk-
groepen zich bezig met biologisch
onderzoek. Vlinders, vogels, padden-
stoelen, zoogdieren en planten, ze
worden allemaal geteld, bestudeerd,
geringd of geïnventariseerd.
Alleen het onderzoek naar het onder-
waterleven in sloot en plas, dat stond
tot voor kort op een laag pitje. Daarin
is echter verandering gekomen.....

Op een rustige zaterdagmorgen in
augustus staan een stuk of 8 mannen
middenin de sloten van het Oudeland
van Strijen. Zij dragen waadpakken tot
vlak onder de oksels en vissen met
grote netten op....ja, waarop eigenlijk?
Het is een aanblik die fietsers verbaasd
doet afstappen en wandelaars verrast
stil laat staan.

Wat gebeurt hier? Vrijwilligers van HWL
zijn samen met professionals van de
Stichting RAVON op zoek naar
onderwaterleven in de sloten en vlieten
van de Hoeksche Waard.

RAVON zet zich in voor reptielen, amfi-
bieën en vissen, voert onderzoek uit en
beschermt soorten en hun leefgebieden.
In de Hoeksche Waard zijn nog maar
heel weinig mensen serieus bezig met
dergelijk onderzoek, tot voor kort! Een
aantal enthousiaste vrijwilligers met
kennis van zaken wil dit oppakken en
hiermee aan de slag gaan, en dat is
zwaar werk, zeker in het Oudeland.

Vanwege de veenbodem zakken de
mannen diep weg in de sloten en kun-
nen zich soms moeilijk staande houden.

Met het net wordt in de mod-
der gewoeld zodat de onder-
waterdieren omhoog komen en
in het net (samen met heel
veel modder) terecht komen.
Alle dieren worden bekeken en
genoteerd, de zeldzame

worden in een klein glazen bakje nader geïnspecteerd, en daarna weer op de-

zelfde plek teruggezet.

Ik sta er met m'n neus bovenop als de vangsten boven komen. Direct al een kleine modderkruiper, een mooi gevlekt langwerpig beestje en bijzondere vissen als zeelt, kroeskarper, ruisvoorn en bitervoorn. Verder bastaardkikker, kleine watersalamander, zoetwatermossel, paling, 10 doornig stekelbaarsje en allerlei insecten, helaas geen grote modderkruiper.

Juist deze vis hoopt men te vinden. Tot halverwege de vorige eeuw was dit in Nederland een algemene vis. Daarna is de soort erg achteruitgegaan. Het is een aalachtige vis, die zoals zijn naam al zegt, zich ingraaft in de modder. Rondom zijn bek zitten een tiental tastdraden. Daarmee kan hij in het donker kleine ongewervelde diertjes op de bodem vinden. De soort is aangepast om onder zuurstofarme

omstandigheden te overleven.

Ze absorberen dan zuurstof uit de darmen. Een jaar of 5 geleden is de grote modderkruiper nog in het Oudeland gevonden en volgens de expert van RAVON kan het best zijn dat hij volgende keer of bij het uitdiepen van de sloten toch nog gevonden wordt. Wilt u meer weten kijk dan eens op de website van RAVON, www.ravon.nl. Er gaat dan een (onderwater) wereld voor u open!

Vissers die een bijdrage willen leveren aan de Visatlas, een ander project van RAVON vinden

informatie op www.zuid-holland.vissenatlas.nl

De deelnemers zijn blijkbaar enthousiast geworden want na deze natte happening is de werkgroep Waterleven in het leven geroepen, met als officiële naam "de Aquatische Werkgroep".

Foto's Marianne van der Waal

WAARNEMINGEN

Regelmatig komen er bij de redactie aardige waarnemingen of vondsten binnen, vaak geïllustreerd met leuke tekst en/of foto's.

Monumentale plataan ontdekt

Arie Pieters

Vooral dankzij hele nuttige tips heeft de regionale Bomenstichting Fraxinus Excelsior dit jaar in de Hoeksche Waard al veel mooie, beeldbepalende en zelfs een aantal potentieel monumentale bomen ontdekt. Telkens duiken er in de regio mooie bomen op, die nog niet bekend zijn bij de bomenstichting.

Regelmatig komt er een interessante tip binnen. In juli j.l. nog, ditmaal gaat het om een mooie, oude plataan ergens in de buurtschap Schuring.

Hoewel 'oud' is bij platanen een nogal relatief begrip, wat deze bomen kunnen mits gezond makkelijk enkele honderden jaren oud worden. De nu ontdekte plataan aan de Schuringsedijk is een hele fraaie, perfect onderhouden boom, in de achtertuin van een dijkwoning. De eigenaresse, mevr. Gieseler is gelukkig erg blij met haar boom en zorgt ervoor dat hij elk jaar tweemaal wordt nagekeken door een hovenier. De plataan heeft zeer waarschijnlijk een leeftijd van ergens tussen de 80-100 jaar. En met zo'n leeftijd komt hij ook in aanmerking voor opname in het Register van (landelijk erkende) Monumentale Bomen. Tijdens naspeuringen van 'Fraxinus Excelsior' blijkt overigens dat de plataan ook nog niet voorkomt op de lijst met waardevolle bomen van de gemeente Strijen, waar buurtschap Schuring onder valt. Inmiddels zijn alle relevante gegevens betreffende de boom doorgegeven aan Strijen en de bomenstichting gaat er vanuit dat hij dan ook binnenkort een plaatsje krijgt op die lijst. De Hoeksche Waard is dus weer een mooie oude boom rijker.

Foto Arie Pieters

Gast in de tuin

Jessica Goedhart

Ook in onze tuin in 's-Gravendeel komen soms gasten waar je je over kunt verbazen.

Een dag of 14 geleden vloog deze blauwe glazenmaker tegen ons raam waardoor hij ongeveer 10 minuten moest bijkomen op de grond.

Daardoor konden we hem goed bekijken maar vergaten een foto te maken.

Toen hij weer ging vliegen was dat in grote cirkels in onze tuin.

Vanwege haar formaat, 10 cm lang ongeveer en een vleugelbreedte van wel 20 cm. deed ik af en toe wel een stapje terug.*

25 augustus kreeg ik een herkansing. Net met de koffie in de tuin streek zij in het zonnetje neer op de poot van de stoel en bleef daar zitten.

Heel voorzichtig om geen wind te maken liep ik langs haar heen naar binnen voor mijn fototoestel.

En heel voorzichtig liep ik weer naar buiten waar zij gelukkig zat te wachten tot dat de fotografe kwam.

Tijd om mijn toestel goed in te stellen had ik niet. Ik was te bang dat ze door de bewegingen weg zou vliegen.

Op goed geluk heb ik een paar opnamen gemaakt van deze voor ons bijzondere gast.

*Het gaat hier om een Blauwe glazenmaker (*Aeshna cyanea*). Afmeting is (altijd anders dan in beleving) maximaal 76 mm, spanwijdte ca. 10 cm.

Het betreft hier een zowel landelijk als in de Hoeksche Waard algemene libel die veelvuldig juist in tuinen wordt gezien. (navraag door redactie)

Foto Jesscia Goedhart

Gele kamille in de tuin

Hennie van Barendregt*

Ik kwam in mijn tuin een plant tegen met gele bloemen. Het bleek de gele kamille te zijn (*anthemis tinctoria*).

Nog nooit eerder heb ik deze plant in mijn woonomgeving gezien. Is dit nu een bijzondere vondst vraag ik me af?

Antwoord:

De gele kamille komt tegenwoordig vaker voor in de Hoekschewaard, uitgezaaid in de Akkerranden, daarna heeft hij zich verder verspreid. (navraag door redactie)

Foto: Hennie Barendregt

Ook een bijzonder vondst of waarneming gedaan? U kunt het doorgeven aan de redactie. redactie@hwl.nl

De waarneming wordt doorgestuurd naar de betreffende werkgroep. Mogelijk wordt uw waarneming een volgende keer geplaatst.

Vervolg van blz 5

Nadat Gedeputeerde Staten ons bezwaar tegen dit plan ongegrond had verklaard stelden wij in 2009 beroep in bij de Raad van State.

Ons bezwaar en beroep waren dus niet gericht tegen de aanleg van het bedrijventerrein maar tegen het gebrek aan compensatie en landschappelijke inpassing. Wij verwezen hierbij naar de Nota Ruimte, waarin het rijksbeleid voor de ruimtelijke ordening is vastgelegd. Hierin staat ondermeer dat in nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of versterkt. Daarnaast moeten maatvoering, schaal en ontwerp bepalend zijn voor behoud van deze kwaliteiten. Nieuwe grootschalige projecten zijn daarom niet toegestaan. Daarbij moet het begrip 'grootschalig' worden gerelateerd aan de aanwezige kernkwaliteiten van het reeds aanwezige verstedelijkingspatroon. De vraag was dus of hier sprake was van een grootschalige ontwikkeling.

Op dat moment was deze motivering vrij dun. Het plangebied was onderdeel van een groter gebied dat aangewezen was voor het bovenregionale bedrijventerrein en, net zoals het toekomstige tracé voor de A4-zuid, uitgesloten was van het nationaal landschap. Doordat het bovenregionale bedrijventerrein echter geschrapt werd, verviel ook de uitsluiting van het gebied en werd het plangebied van het regionale bedrijventerrein alsnog onderdeel van het nationaal landschap. De Nota ruimte kon daarom niet worden

genegeerd.

Een tweede reden voor ons beroep was dat in het bestemmingplan weinig terug te vinden was van de meer ruimhartige landschappelijke inpassing, zoals vastgelegd in het stedenbouwkundig plan, dat ten grondslag ligt aan het bestemmingplan.

De uitspraak

Op 22 juni jl. deed de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak en werd het beroep ongegrond verklaard. Dat betekende dat het bestemmingsplan definitief werd en Het Bedrijvenpark kon starten met de uitgifte van terreinen.

De Afdeling Bestuursrechtspraak stelde dat het plangebied onder het nationale landschap valt en dat daarom de criteria uit de Nota ruimte voor nationale landschappen van toepassing zijn.

De Afdeling oordeelde dat het bedrijventerrein niet als grootschalig kan worden aangemerkt, gelet op de afmetingen ten opzichte van het bestaande bedrijventerrein Boonsweg en de omgeving daarvan.

De Afdeling was verder van mening dat Binnenmaas het bedrijventerrein zodanig vorm heeft gegeven dat een aantasting van de kernkwaliteiten van het nationaal landschap wordt voorkomen. De afdeling overwoog daarbij ook dat het een uitbreiding betreft van het bestaande bedrijventerrein Boonsweg, de dijklinten Mollekade en Blaaksedijk intact blijven en het

bedrijventerrein zorgt voor een bundeling van bedrijven, die anders verspreid over de Hoeksche Waard zouden worden ontwikkeld.

Daarnaast oordeelde de Afdeling dat met de, in het plan aangegeven, groen-blauwe zone langs de Gorzenweg en de verdere groene afscherming van het terrein voldoende inpassingsmaatregelen waren genomen.

Wat betekent de uitspraak voor andere ruimtelijke ontwikkelingen?

De uitspraak van de Raad van State leert ons dat een bedrijventerrein van 112 ha bruto in het nationaal landschap niet als een grootschalige ontwikkeling kan worden aangemerkt. Betekent dit dat nu overal zo'n ontwikkeling mogelijk is? Nee, zeer zeker niet, de Raad van State heeft de omgeving van de Boonsweg nadrukkelijk betrokken in haar conclusie.

Elke locatie is wat dat betreft anders en zal als zodanig ook beoordeeld moeten worden.

Ook blijkt dat de begrippen inpassing en compensatie betrekkelijke waarde hebben. Hoewel het bedrijventerrein ruimhartig van opzet is met 112 ha bruto versus 60 ha netto, terwijl over het algemeen wordt gerekend met een verhouding bruto en netto van 3:2, is het bedrijventerrein ook weer niet echter onderscheidend van andere moderne bedrijvenparken die duurzaam en met veel groen worden opgezet.

De uitspraak leert ons dus dat de bescherming van nationale landschappen maar betrekkelijk is. Veel zal afhangen van de wijze waarop bestuurders en politici de waarde van het landschap zien.

De volledige uitspraak van de Raad van State is in te zien via www.natlan.nl

Foto: locatie van het nieuwe bedrijventerrein gezien vanaf de Molenweg.

Foto's Jan Prince

'T LANDSCHAP EN IK

Dick Bussing

Deze zomer kreeg ik dat speciale moment. Ik was in de prachtige omgeving van het natuureiland Tiengemeeten. Het was tegen de avond, de hemel was bedekt met bijzondere wolkenformaties, de ondergaande zon probeerde er gaten in te vinden.

Het landschap was uitbundig, met zeeën van bloemen, waaronder de gele guldenroede, afgewisseld met veel water en plas-dras, waarin de wolkenluchten zich weerspiegelden, zo ver het oog

reikte. De energie die dit landschap uitstraalde werd versterkt door de vogels, waaronder vele oplichtende kleine en grote zilverreigers. En dan nog de vele tientallen ruige Schotse Hooglanders, ook heel dichtbij, mij aanstarend. Een emotie kwam op.

Ik had een dergelijke ervaring ook eens tijdens een safari in Zuid Afrika, maar dit was nota bene in mijn eigen gemeente: dat speciale moment, dat ik me onderdeel voel met de natuur en de omgeving. Toen wist ik het weer: daarvoor doen 'we' het. Daarom wil HWL mensen stimuleren hun eigen speciale moment te ontdekken.

Of het nu kinderen, volwassenen, of toeristen zijn: het is goed om je verbonden te weten met natuur en landschap. Je bent immers zelf natuur, je bent zelf het landschap. Die ervaring, dat inzicht is voor mij de bron van energie, om me voor natuur en landschap te blijven inzetten.

Ik werd geraakt door de wijze waarop prinses Irene en haar Natuur College werken aan die verbinding van mens en natuurlijke omgeving. Zij wil mensen een indringende ervaring bezorgen in de natuur.

Zij spreekt van een magic moment. 'Kinderen staan daar heel open voor', zegt ze. 'Volwassenen hebben vaak al zo'n afstand genomen van de natuur, dat het geen onderdeel meer is van het dagelijks leven.

Terwijl je toch zelf onderdeel bent van de natuur. Het begint al bij ademen, dat kunnen we niet als er geen bomen zijn'. Irene van Lippe-Biesterfeld geeft ook de keerzijde aan: 'Omdat het mensen wei-

nig raakt, kan een kabinet rustig bezuinigen op natuur en ons wegzetten als groene maffia of linkse hobbyisten. Mensen zijn de grootste bedreiging voor natuur en landschap'. 'De verbinding met de natuur en de verbinding met jezelf zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden', aldus prinses

Irene. Ze wil niet uitgaan van het huidige afbraakbeleid, maar werken aan de omslag: verantwoordelijkheid nemen, zowel in je werk, thuis als in de natuur(*)

De HWL-werkgroep symposia, waar ik deel van uit maak, wil zich gaan richten op het thema Kind-gezondheid-natuur. Als ik dit schrijf, zoeken we naar enkele inspirerende inleiders. Zou het lukken om een relatie te leggen met het NatuurCollege? Hoe kunnen de professionals en vrijwilli-

gers in de Hoekschewaard hun passie en energie voor natuur en landschap overbrengen op kinderen en hun ouders? Het lijkt me een uitdagend thema: Iedereen een magic moment!

Het Natuur College, opgericht in 2001 zet zich in voor het herstel van de relatie tussen mens en natuur, door persoonlijke betrokkenheid en bewustwording te stimuleren. Er is een programma NatuurWijs om kinderen van de basisschool weer in contact met de natuur te brengen. Zie ook: www.natuurcollege.nl en www.iederkindheeftrechttopnatuur.nl. (*) zie interview in magazine Natuurbehoud, zomer 2011)

OP NATUURPAD

Jan Plaisier

Sinds jaar en dag worden er natuurpaden gehouden in 's Gravendeel. Bijna altijd vindt dit plaats bij het voormalige verzorgingstehuis "Immanuël". Af en toe zijn we ook te vinden in Groot Koninkrijk. Het lijkt ons leuk u hierover te informeren. We hebben gekozen voor enkele reacties van betrokkenen, t.w. een leerkracht en drie leerlingen. Zij kunnen als geen ander aangeven hoe de paden ervaren worden en ze doen dit op een leuke manier.

Karen Wolthuis,

Leerkracht groep 7a,
De Bouwsteen.

Ook dit jaar heeft groep 7 twee natuurpaden gedaan. De laatste, op 14 juni 2011 in Groot Koninkrijk, bestaat voornamelijk uit zelf ontdekken en onderzoeken van dit stukje natuurschoon aan de hand van een vragenboekje en opdrachtkaarten.

De klas vindt op natuurpad gaan altijd erg leuk en kijkt er naar uit.

Omdat de verschillende paden ieder leerjaar dezelfde opzet hebben, weten de kinderen precies wat er van hen wordt verwacht. Dat werkt fijn. Ze komen enthousiast aan, pakken een onderlegger voor hun vragenboekje en vormen zelf groepjes. Na een korte uitleg gaan de kinderen zelfstandig aan de slag. Vooral het wroeten in de bodem en het

vissen met een schepnet vinden ze erg leuk. Dit keer heeft de klas kennis gemaakt met de muskusrat, ook wel bisamrat of waterkonijn genoemd. Er was een opgezet exemplaar en er werd uitgelegd welke schade zo'n beestje kan aanbrengen aan de dijken. De kinderen vonden dat razend interessant en ze stelden actief vragen. Dat de echte ratenvangers het verhaal vertelden, maakt het nog boeiender.

Wij, leerkrachten en kinderen van de "Bouwsteen", zijn blij dat Hoeksche-waards Landschap de natuurpaden wil verzorgen. Het is altijd leuker om van experts iets te horen dan van de eigen juf of meester. Juist de mensen 'uit het veld' hebben meer kennis en kunnen de kinderen op een boeiende manier kennis laten maken met de natuur. Zo wordt een klas op een leuke manier bewust gemaakt van de schoonheid van de natuur en van het belang van natuurbescherming.

Van Romy Smaal :

Natuurpad in het Gors.

Vandaag hebben we iets heel leuks gedaan, we zijn op natuurpad geweest!!! Het was super leuk. We hebben gevist, met de verrekijker vogels/eenden gezocht. Daar had ik veel van geleerd. We gaan elk jaar 1 of 2 keer op natuurpad. Elke keer met een glimlach ging ik er heen. Mij part stopt het nooit meer. De natuur daar leer je veel van en daar hou ik van. Dit jaar hebben we ook van ratten allemaal dingen geleerd. De rattenvangers vertelden allemaal dingen heel interessant. Volgend jaar wil ik weer en hoop dat mijn kinderen later ook alles op school dat kunnen doen.

Iris v.d. Spaa schrijft:

Natuurpad.

Ik ben vandaag naar natuurpad geweest. Ik heb veel geleerd over de bisamrat. Ik weet nu veel meer over de bisamrat dan eerst. We boffen maar dat er rattenvangers zijn in ons land. We kunnen niet zonder wand anders was ons land voor meer dan de helft overstroomd zijn door water. Wand de bisamrat graaft onder water zen hol en daarom zijn er rattenvangers om ze te vangen en te volkomen dat er meer van die holletjes komen, anders zouden de dijken instorten of in ieder geval verzwakken. We gingen daarna vissen. Helaas heb ik niets gevangen. Maar als je iets had gevangen moest je het in een bak doen en iets uitkiezen uit die bak wat je onder de teleskoop lag. Iemand wou een salamander uit de bak en ik moest hem pakken. Maar die

salamanders zijn zo vlug en ik moest dat pakken. Uiteindelijk had ik hem tog. Het meisje pakte het aan en bedankte me vriendelijk. Het was geweldig. Groetjes

En tot slot: Marieke 7B

Vandaag zijn we op Biopad geweest. We gingen er heen op de fiets. Het was niet erg ver. Toen we daar aan kwamen werden we in groepjes verdeeld. Ik zat in het groepje met Fenna, Allard en Rens. Eerst gingen we naar een meneer die alles wist te vertellen over de bisamrat. Hij vertelde ons dat de bisamrat oorspronkelijk uit Canada komt en hoe zij bisamratten vangen. Toen hij ons alles verteld had mochten we verder met de opdrachten. Als eerst gingen we met een visnetje vissen. Ik ving een kikker-visje. Daarna gingen we de andere opdrachten doen. Dat was met een verrekijker naar de vogels kijken en opzoeken wat voor een vogel dat was. We moesten nog meer opdrachten doen. Maar ik ga ze niet allenmaal vertellen. Ik ben ook in de prikkels gestaan en heel mijn broek zat onder de poep. Maar ja het was in iedergeval er leuk. En gezellig. Groetjes,

GEZOCHT: UILOFIEL

Janus Verkerk

Beschermen van en onderzoek naar uilen is één van de oudste activiteiten binnen de vogelwerkgroep. Vanaf eind jaren '80 zijn op veel geschikte locaties Steen- en Kerkuilkasten weggehangen. Vooral het hangen van Kerkuilkasten blijkt zeer zinvol en succesvol.

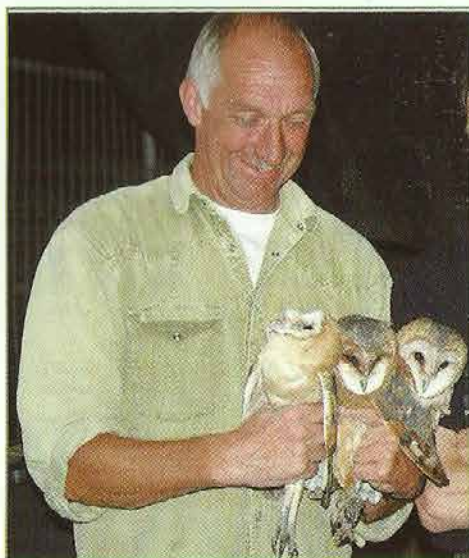
Vanaf het eerste broedgeval in het jaar 2000 gaat het bestand ieder jaar een stukje vooruit. Zo waren er in 2010 11 zekere broedgevallen waarvan vrijwel alle uitgevlogen jongen konden worden voorzien van een ring.

De Hoeksche Waard is grofweg verdeeld in 2 regio's n.l. oostelijk en westelijk van de snelweg A29. Helaas is onze coördinator voor het westelijk gebied verhuisd naar een andere regio van het land en daarom zijn we op zoek naar één maar liefst twee mensen die in het westelijk deel van de Hoeksche Waard het controleren van de Kerkuilkasten op zich willen nemen.

De controles worden veelal eenmaal per jaar zo rond eind juni uitgevoerd waarna we contact zoeken met de ringer. Tijdens een tweede ronde worden de dan aanwezige jonge uilen voorzien van een ring van het vogeltrekstation. Voor een kort leertraject kan worden gezorgd.

De meeste kasten hangen boven in boerenschuren dus je moet niet bang zijn van wat klim- en klauterwerk. Ladders of zelfs andere hulpmiddelen staan vaak ter beschikking. Ook het hangen van nieuwe kasten op geschikte plekken, veelal boerderijen, kan tot de mogelijkheden worden gerekend. Nieuwe kasten zijn vrijwel altijd al voorhanden en zo niet dan wordt daar voor gezorgd.

Durf je deze uitdaging aan te gaan neem dan graag contact op met janusverkerk@hetnet.nl
06-21253594

Abonneer je ook op de persberichten van HWL.

Er zijn al ruim 270 abonnees op de persberichten, die HWL verstuurt naar de media. Dit zijn de aankondigingen voor excursies, lezingen, markten, symposia (de HWL-Agenda), maar ook nieuwsberichten over actuele ontwikkelingen in de Hoeksche Waard of binnen de vereniging. Het bericht is sneller in je mailbox, dan de publicatie in de krant. Er zijn echter wel 400 vrijwilligers, dus velen bezitten nog geen (gratis) abonnement. Jij? Meld je dan snel aan, via de website. Het is eenvoudig.

Ga naar www.hwl.nl

Klik op nieuwsbrieven. Klik bij persberichten op inschrijven,

Vul in je naam en emailadres in

Klik op inschrijven. Klaar!

Inschrijven via een lijst op de balies in de bezoekerscentra is ook mogelijk. Je hoeft geen lid te zijn. (bericht van Communicatie@hwl.nl)

vrijdag 18 november: Symposium Jeugd en Natuur

Locatie: NLC

Aanvang: 09.30 uur. Einde: 14.00 uur

Voor meer informatie: henkmalta@planet.nl tel: 078 673 26 76

HWL

Hoekschevaards Landschap

Postbus 1080, 3260 AB Oud-Beijerland

Excursies

Datum	Tijd	Thema / waar	Verzamelpunt
21-01-2012 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Dorpswandeling in Oud-Beijerland	Open Hof Kerk Willem van Vlietstraat 2a 3262 GM Oud-Beijerland
11-02-2012 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Ganzenexcursie in het "Oude land van Strijen"	Strijens Gemaal Waleweg Strijen
19-02-2012 (zondag)	10.00 - 12.00	Wandelexcursie Grote grazers op De Staart	Parkeerplaats Klein-Profijt Zalmpad 11 3261 MD Oud-Beijerland
03-03-2012 (zaterdag)	10.00 - 12.00	Excursie Moderne Veehouderij	? (nog onbekend)
31-03-2012 (zaterdag)	10.00 - 13.00	Wandelexcursie Vogelgeluiden en méér in het Veerbos	Parkeerterrein NLC Veerweg 1c 3281 LX Numansdorp

Kijk voor meer en de meest recente informatie op www.hwl.nl

Kosten standaardexcursie: € 2 leden, € 3 niet-leden, € 1 kinderen t/m 12 jaar

Kosten speciale excursie: € 3 leden, € 4 niet-leden, € 2 kinderen t/m 12 jaar